

сани в отдели I и II), така и на наличното (фактическо) население (ония от отдели I и III).

Специални преброявания. — Към общото преброяване на населението през 1910 година, съгласно закона от 15 декември 1897 год., бидоха присъединени, както и в миналото, други две специални преброявания: а) на сградите; б) на домашните животни и птици, пчелните кошери, колата, земеделските орджия и машини. Сведенията се събираха чрез два отделни формуляра: карта за сгради (обр. Ж.) и карта за записване домашния добитък, домашните птици, кошерите с пчели, колата (конски, волски и биволски), оралата, плуговете и земеделските машини във време на преброяването (обр. З).

Сгради. — На преброяване подлежах всички сгради в страната: 1) обикновените къщи и други разни сгради предназначени за живеене; 2) сградите непредназначени за живеене, но в които има да живеят хора; 3) сгради непредназначени за живеене и служещи за други цели.

По една карта обр. Ж се попълва със сведения за всяка отделна и под отделен покрив сграда, обитаема или необитаема, заета или празна по време на преброяването. Само новостроените се и недовършени още до 31 декември 1910 год. сгради и порутените необитаеми здания се изключват от преброяване. Подвижните жилища (стари параходи, кораби, ладии, подвижни бараки на колелета и др. под.), които се обитават, се смятат за къщи и се преброяват наред с другите жилища.

Въпросите в картата обр. Ж се отнасят до вида и предназначението на сградата, от какъв материал е направена (сжградена), броя на етажите и на стаите и броя на домакинствата и на лицата, които живеят във всяко жилище.

Домашни животни, птици, орджия и пр. — Картата обр. З се предназначава за преброяване на всички домашни добитък в страната, без разлика кому принадлежи и за какво се употребява, т. е. както на земеделския работен добитък, така и на частния, държавния, обществен и пр. В картата се записват всички домашни животни (коне, мулета, магарета, еджо и дребен рогат добитък и свине), които всеки домакин има, храни или отглежда дома си и в стопанствата си на 31 декември. Наред с добитъка се преброяват и домашните птици (кокошки, пуйки, гъски, патици), кошерите с пчели, както и колата, оралата, плуговете и земеделските машини употребявани в стопанството. Изключват се от преброяване само ония кола и земеделски орджия и машини, които не са в употребление, а са предназначени от стопаните им за продажба (у търговците, в складовете и пр.).

Домашния добитък се подразделя по вид, по род, по възраст и по предназначение. Конете и говедата се подразделят още и по порода (местна, чуждестранна и смесена).

За всяко домакинство се попълва само по една карта обр. З, в която се вписват всичките домашни животни и птици и всички кола, орала и машини, които домакинството притежава у дома си и в стопанствата си.

Други спомагателни книжа. — Освен отбелязаните до тук преброителни формуляри, употребяха се при преброяването още и други книжа (етикети, разписки и пр.), а също и преброителни домакински пликове, които служеха за влагане в тях всички преброителни карти попълнени в домакинството. На лицевата си страна плика сдържа, между другите сведения, и една табличка, в която агент-преброителят означава колко и какви преброителни карти са вложени в него за домакинството, за което той (плика) се отнася.

Всички формуляри, наредби, инструкции и други книжа, необходими за преброяването, се приготвиха от Главната дирекция на статистиката и се внесоха на разглеждане и одобрение от Върховния статистически съвет със специален доклад по организацията на преброяването. Съветът ги разгледа в сесиите си през юний и октомври 1910 год. (заседания на 30 юний, 1 юлий, 5, 8 и 9 октомври) и ги установи окончателно, след което те се отпечатаха в Държавната печатница в следните количества:

Лична карта А	4,000,000	екз.	за 25,538-50 лв.
„ „ Б	4,000,000	„	„ 21,120—
„ „ В	1,000,000	„	„ 7,378-50
„ „ Г	150,000	„	„ 852—
Домакинска карта Д	1,200,000	„	„ 12,539-50
Домакинска колективна карта Е	14,000	„	„ 235-40
Карта за сгради Ж	2,000,000	„	„ 10,588—
Карта за домашен добитък и пр. З	1,700,000	„	„ 8,984-50
Преброителни домакински пликове	1,200,000	„	„ 23,430—
Преброит. папки { приготвени нови 16,000 } { поправени стари 14,000 }	30,000	„	„ 4,758-80
Списък на домакинствата	40,000	„	„ 472-50
Наредби за номериране сградите	8,000	„	„ 224—
Наредби за организиране и изпълнение на първите операции по преброяването	10,000	„	„ 458-40
Упътвания за агент-преброителите (с открит лист и паметна вложка за преброителя)	40,000	„	„ 5,995-50
Наставления за агент-контролорите и контролна книжка	8,000	„	„ 454—

Отпечатани на държавни разноски от специално предвидения за целта кредит в бюджета на Главната дирекция на статистиката, тия книжа се разпратиха безплатно в потребните количества на общинските управления, съгласно чл. 17 от закона за общото преброяване.

4. ПОДГОТОВКА НА АГЕНТИТЕ И НА НАСЕЛЕНИЕТО.

Независимо от големия брой най-подробни писмени наредби наставления, инструкции, упътвания, окръжни писма и други разяснения на отделни въпроси при конкретни случаи, които Главната дирекция издаде, за подготовката на агентите по преброяването се устройха в по-главните окръжни и околийски административни центрове в страната специални конференции и беседи, на които делегирани от Дирекцията на статистиката чиновници и местни по-подготвени частни лица и служещи (главно учители и по-интелигентни граждани) разясняваха на определените за анкетиори и преброители лица наредбите по преброяването и ги запознаваха практически със същността на преброяването и със специалната работа, която те има да извършат. Такива конференции и беседи държаха непосредствено преди деня на преброяването и агентите-контролори с преброителите от своите райони. И едните и другите допринесоха значително за подготовката на агентите по преброяването и за еднообразното и еднакво изпълнение наредбите по преброяването.

Нужно бе същевременно да се спечели и разположението на самото население към преброяването, като се отбие индиферентността му и се разсеи всякакъв страх у него от фискални обременения чрез преброяването. За тая цел се прибегна до пропагандата и въздействието от страна на интелигенцията, като се апелира към всички интелигентни и съзнаващи важността и сериозността на въпроса граждани да се притекат на помощ и със слово и перо да действуват, за да се създаде възможно най-благоприятна атмосфера за правилното и точното преброяване на населението.